

21. DANI RAMIRA I
ZORANA BUJASA

11.-13. TRAVNJA / APRIL 2013.
Zagreb, Filozofski fakultet /
Faculty of Humanities and Social Sciences

Algoritam samoprocjene tjelesnih simptoma: odnos među pokazateljima

Anita Vulić-Prtorić
Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru

Algoritam samoprocjene tjelesnih simptoma

- **ALGORITAM** = FORMULA, JEDNADŽBA
- Pustilnik Inna, Eisman Howard i sur. (od 2005. nadalje) – *Algoritam of Defining Somatization in Children*
- Algoritam za definiciju i klasifikaciju somatizacije kod djece s obzirom na 3 kategorije:
 - Zdravi
 - Bolesni
 - Somatizeri
- Kombinacija procjena iz različitih izvora
- Usklađivanje simptoma sa popisa za kliničku sliku somatizacije iz DSM-IV

Algoritam samoprocjene tjelesnih simptoma

- Valjanost i pouzdanost informacija
 - Ekonomičnost u prikupljanju informacija
 - Objektivnost primjene
 - Višedimenzionalno zahvaćanje relativno trajnih osobina
 - Niska podudarnost u procjeni dječjih problema između djece i roditelja, nastavnika, vršnjaka
- **EMPIRIJSKE PROVJERE:**
 - djeca već u dobi od **5. godina** sposobna razumjeti skale samoprocjene i na njima opisati svoje simptome, njihovo trajanje i intenzitet.
 - djeca već od **7. godine** nadalje sposobna pouzdano opisati glavobolju, procijeniti njezin intenzitet, učestalost i trajanje, a od 11. godine nadalje mogu koristiti kognitivne metode u njezinom tretmanu
 - kada djeca izvješćuju da simptome glavobolje i ponavljajuće abdominalne boli doživljavaju svakodnevno, **14%** roditelja u slučaju glavobolja i **30%** u slučaju abdominalnih boli izjavljuju da dijete nikada nije imalo navedene simptome.

Algoritam samoprocjene tjelesnih simptoma

- Prevalencija tjelesnih simptoma među djecom i adolescentima iznosi od **20% do 69%**.
 - Tjelesni simptomi koji se pojavljuju kao reakcija na neke stresne životne događaje i tada se najčešće opisuju u obliku **simptoma somatizacije**;
 - Tjelesni simptomi koji se pojavljuju kao dominantno obilježje nekih **psihičkih poremećaja** (npr. poremećaja hranjenja, spavanja, eliminiranja, disanja i dr.), te većine internaliziranih poremećaja, posebice anksioznih i depresivnih.
 - Tjelesni simptomi koji su sastavni dio neke **akutne ili kronične tjelesne bolesti**, a koji izazivaju različite psihičke tegobe i kod kojih je psihološka prilagodba presudna za razvoj i tijek bolesti (astma, dijabetes, epilepsija, leukemija i dr.).

Istraživanje je provedeno u sklopu znanstvenoistraživačkog projekta *Psihosocijalni aspekti zdravlja djece i adolescenata* financiranog od strane Ministarstva znanosti i tehnologije Republike Hrvatske pod brojem 269-0092660-1430.

Algoritam samoprocjene tjelesnih simptoma

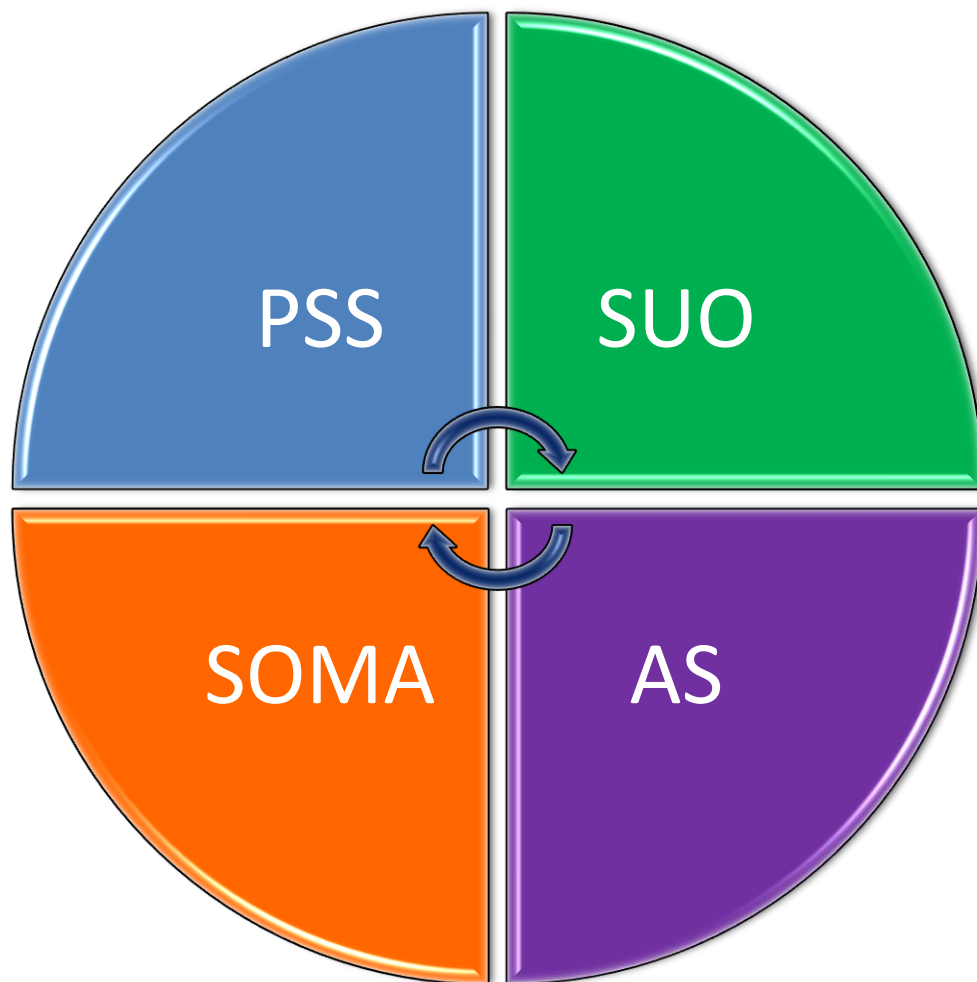
Informacije o tjelesnim simptomima koje se mogu prikupiti primjenom 4 skale samoprocjene:

1. Vrsta	7. Kontekst javljanja
2. Broj	8. Kognitivna interpretacija
3. Intenzitet	9. Emocionalna reakcija
4. Učestalost	10. Bihevioralna reakcija
5. Trajanje	11. Procjena zdravstvenog statusa
6. Stupanj ometanja	

+ Percepcija simptoma od strane roditelja i liječnika

Algoritam samoprocjene tjelesnih simptoma

4 skale samoprocjene

PSS – Upitnik psihosomatskih simptoma za djecu i adolescente

P S S

Ovim upitnikom želimo saznati nešto više o zdravstvenim problemima učenika u našim školama. Za početak - **što misliš, kakvo je tvoje zdravlje općenito?** (označi svoj odgovor križićem ☒)

odlično vrlo dobro osrednje loše

U tablici dolje se nalazi lista različitih zdravstvenih problema koji ponekad muče svakog od nas. Molimo te da uz svaki navedeni zdravstveni problem označiš svoj odgovor na dva pitanja:

1. koliko često si ga doživio u posljednja 3 mjeseca? i

2. koliko te to ometa u svakodnevnim aktivnostima?

		1. Koliko često si to doživio?				2. Koliko te to ometa?		
		Skoro svaki dan	Nekoliko puta tjedno	Nekoliko puta mjesečno	Nikada	Jako	Osrednje	Nimalo
1.	Glavobolje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Vrtoglavica	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Bol u leđima	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Manjak energije / umor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Povišena tjelesna temperatura	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Upitnik psihosomatskih simptoma - PSS

- Lista od 35 simptoma i senzacije, te 3 dopunska pitanja.
- Svaki simptom u PSS se procjenjuje na dvije skale samoprocjene Likertova tipa:
- skali **učestalosti** (*Koliko često si to doživio u posljednja 3 mjeseca?*) od 4 stupnja: 1=nikada, 2=nekoliko puta mjesečno, 3=nekoliko puta tjedno, 4=skoro svaki dan
- skali subjektivne procjene **ometanja** (*Koliko te to ometa u svakodnevnim aktivnostima*) od 3 stupnja: 1=nimalo, 2=osrednje, 3=jako.
- Pouzdanost upitnika PSS :
 - za skalu frekvencije $\alpha=0,895$,
 - Za skalu ometanja $\alpha=0,929$.

1. Pseudoneurološki
2. Kardiovaskularni
3. Muskulatorni
4. Respiratorni
5. Gastrointestinalni
6. Dermatološki
7. Bol / umor

VERZIJE:

1. PSS-R
2. PSS-L
3. RPSS

SOMA – Skala tjelesnih simptoma anksioznosti i AS Skala anksiozne osjetljivosti – subskale SKAD-62

SKAD-62		Ime i prezime: _____				
		Datum rođenja: _____		Datum ispitivanja: _____		
Redni broj	TVRDNJE	uopće nije točno	uglavnom netočno	nisam siguran	uglavnom točno	da, u potpunosti je točno
1.	Događa mi se da moram po nekoliko puta provjeravati da li sam nešto ispravno učinio, na primjer ugasio svjetlo, zaključao vrata i slično	1	2	3	4	5
2.	Bio bih vrlo nervozan da moram govoriti pred većim brojem vršnjaka ili odraslih	1	2	3	4	5
3.	Kad odem nekamo brine me što se događa kod kuće dok mene nema	1	2	3	4	5
4.	Ima misli koje mi padaju na pamet, a kojih bih se htio riješiti	1	2	3	4	5
5.	Kad strahujem da će se nešto loše dogoditi, moram ponavljati u sebi određene riječi ili brojeve kako bih spriječio da se to dogodi	1	2	3	4	5
6.	Kad mama i tata nekamo otputuju, brinem se da se možda neće vratiti	1	2	3	4	5
7.	Osjećam potrebu da neke predmete, igračke, knjige i slično, slažem uvijek po određenom rasporedu	1	2	3	4	5
8.	Kada osjetim da mi srce ubrzano kuca, zabrinem se da bih mogao doživjeti srčani udar	1	2	3	4	5

Skala strahova i anksioznosti za djecu i adolescente SKAD-62

- 61 tvrdnja (opisuju najčešće simptome anksioznosti) + 1 pitanje otvorenog tipa
- **8** subskala
- Odgovori na ljestvici od 5 stupnjeva
- Namijenjena ispitanicima u dobi od 10 do 18 godina
- Normativni uzorak (N=2438)
- Cronbach alfa = 0.946
- Cronbach alfa po subskalama 0.68 do 0.87

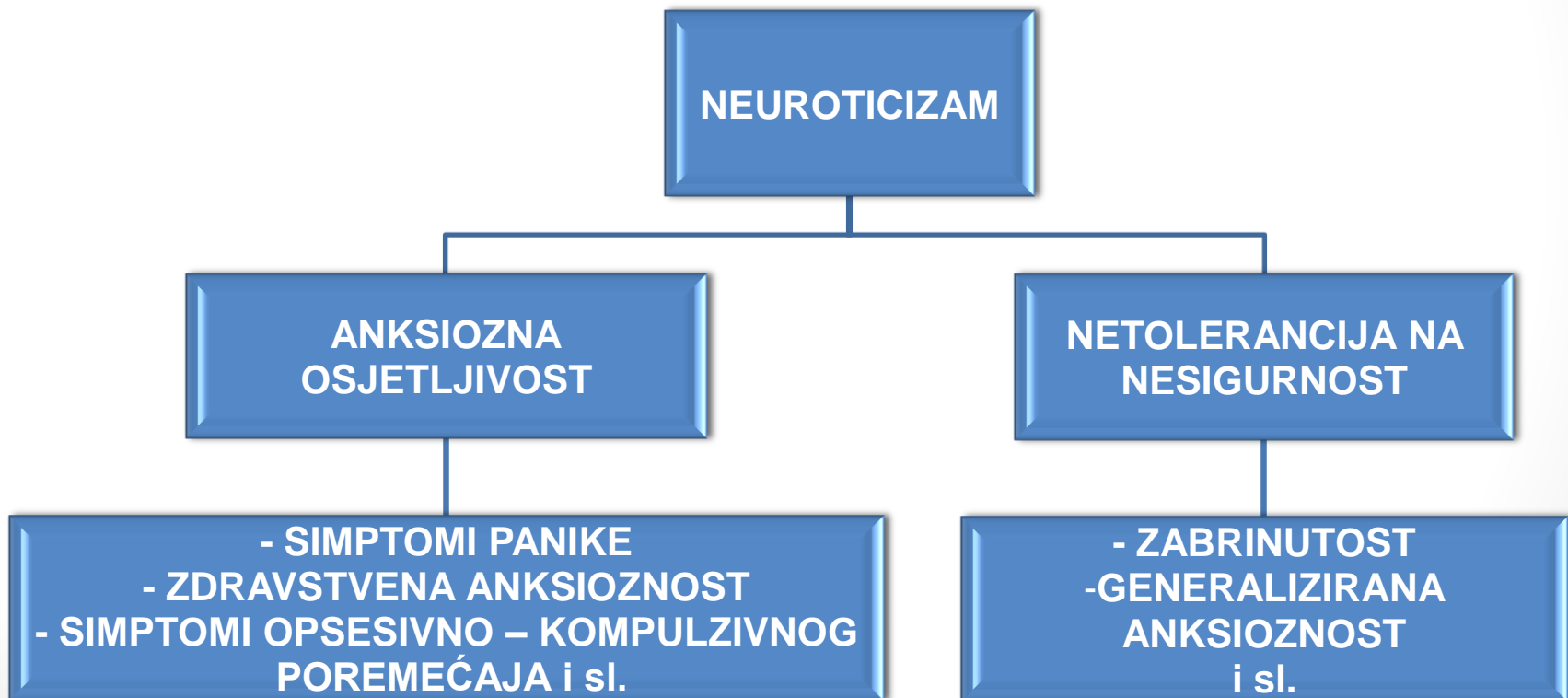
15 tvrdnji; $\alpha = 0,82$

1. Skala ispitne anksioznosti,
2. Skala separacijske anksioznosti,
3. Skala socijalne anksioznosti,
4. Skala opsesivno – kompulzivnih simptoma,
5. Skala zabrinutosti,
6. **Skala somatizacije (kompozit),**
7. Skala specifičnih strahova i fobija.
8. Skala **Anksiozna osjetljivost / panični napadi / agorafobija**

8 tvrdnji; $\alpha = 0.80$

Anksiozna osjetljivost - AO

- **Anksiozna osjetljivost** je strah od javljanja anksioznih i tjelesnih senzacija povezanih s anksioznošću, a koji proizlazi iz uvjerenja da anksioznost i povezane tjelesne senzacije imaju negativne tjelesne, psihološke i socijalne posljedice.

S U O

Ime i prezime: _____ M Ž

Datum rođenja: _____ Današnji datum: _____

U ovom upitniku nalaze se tvrdnje koje opisuju kako se ponašamo kada imamo nekakav problem. Ta ponašanja nam pomažu da riješimo taj problem ili nam pomažu da se osjećamo bolje. Tvoj je zadatak da za svaku tvrdnju odabereš onaj odgovor koji opisuje koliko često se ti tako ponašaš i koliko ti to pomogne. Pročitaj pažljivo svaku tvrdnju i zaokruži odgovarajući broj s desne strane.

*Koliko često ovo radiš ?**Koliko ti to pomogne?*

		Nikad to ne radim	Ponekad	Često	Skoro uvijek		Nikad to ne radim	Ne pomogne mi	Malo mi pomogne	Puno mi pomogne
1.	Razmišljam o tome kako će me roditelji utješiti	0	1	2	3		0	1	2	3
2.	Kažem sam sebi da sam prošao i teže situacije, pa ću tako i ovu	0	1	2	3		0	1	2	3
3.	Tražim pomoć od prijatelja	0	1	2	3		0	1	2	3
4.	Potučem se s nekim	0	1	2	3		0	1	2	3
5.	Izbjegavam sve što me podsjeća na tu situaciju	0	1	2	3		0	1	2	3
6.	Mislim na nešto drugo kako bih zaboravio to što me muči	0	1	2	3		0	1	2	3
7.	Odem u šetnju	0	1	2	3		0	1	2	3
8.	Pitam nekoga kako je njemu bilo u toj situaciji i to me utieši	0	1	2	3		0	1	2	3

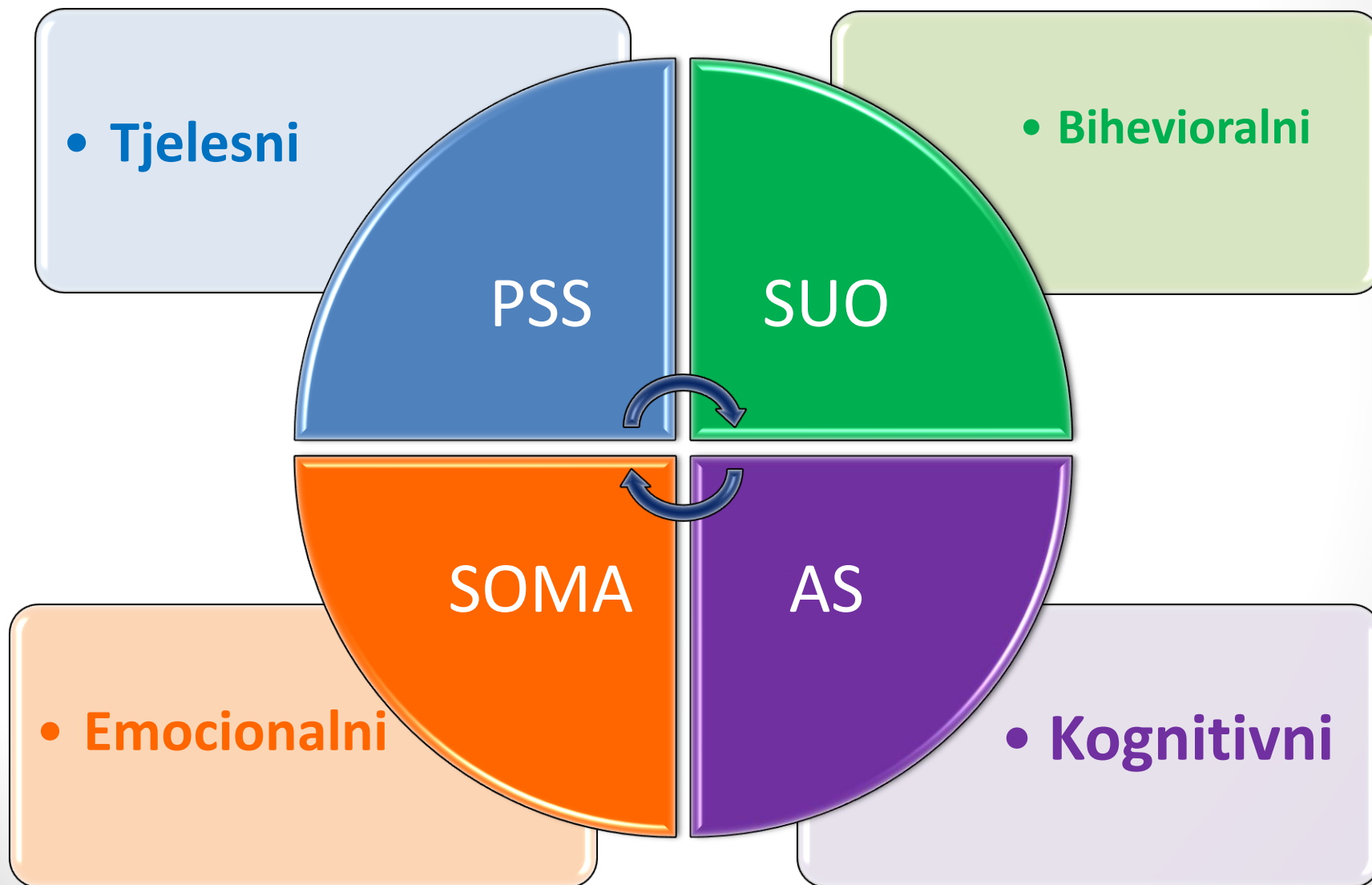
SUO Skala suočavanja sa stresom za djecu i adolescente

Skala	Kratica	Broj tvrdnji	Raspon	α -F	α -E
<i>Rješavanje problema</i>	<i>RP</i>	9	0-27	0,83	0,81
<i>Izbjegavanje</i>	<i>IZ</i>	11	0-33	0,79	0,75
<i>Emocionalna reaktivnost</i>	<i>ER</i>	8	0-24	0,77	0,75
<i>Podrška prijatelji</i>	<i>PP</i>	6	0-18	0,80	0,77
<i>Podrška obitelj</i>	<i>PO</i>	6	0-18	0,77	0,75
<i>Kognitivno restruktur.</i>	<i>KR</i>	8	0-24	0,74	0,73
<i>Distrakcija</i>	<i>DI</i>	10	0-30	0,68	0,67

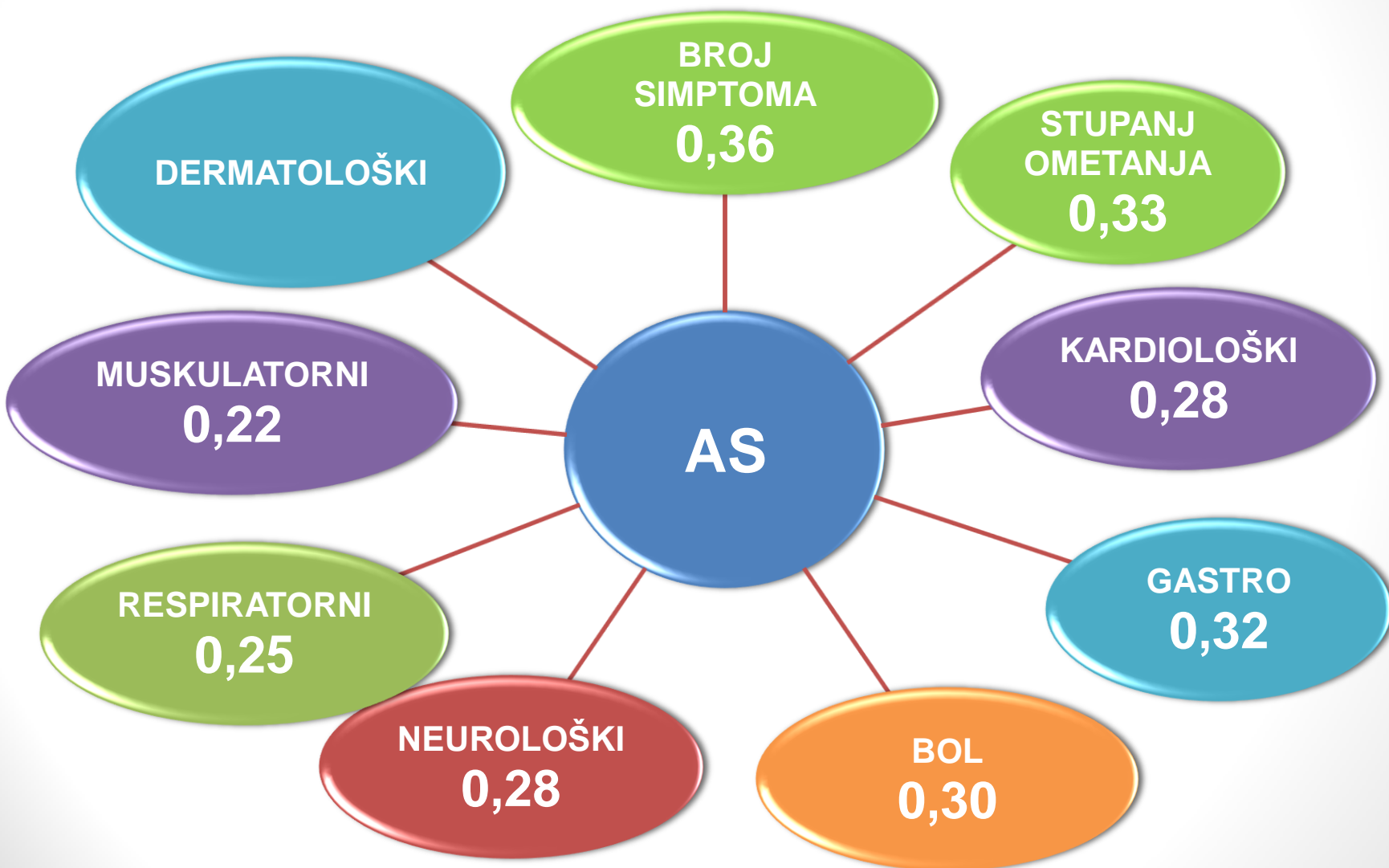
UKUPNO:

58

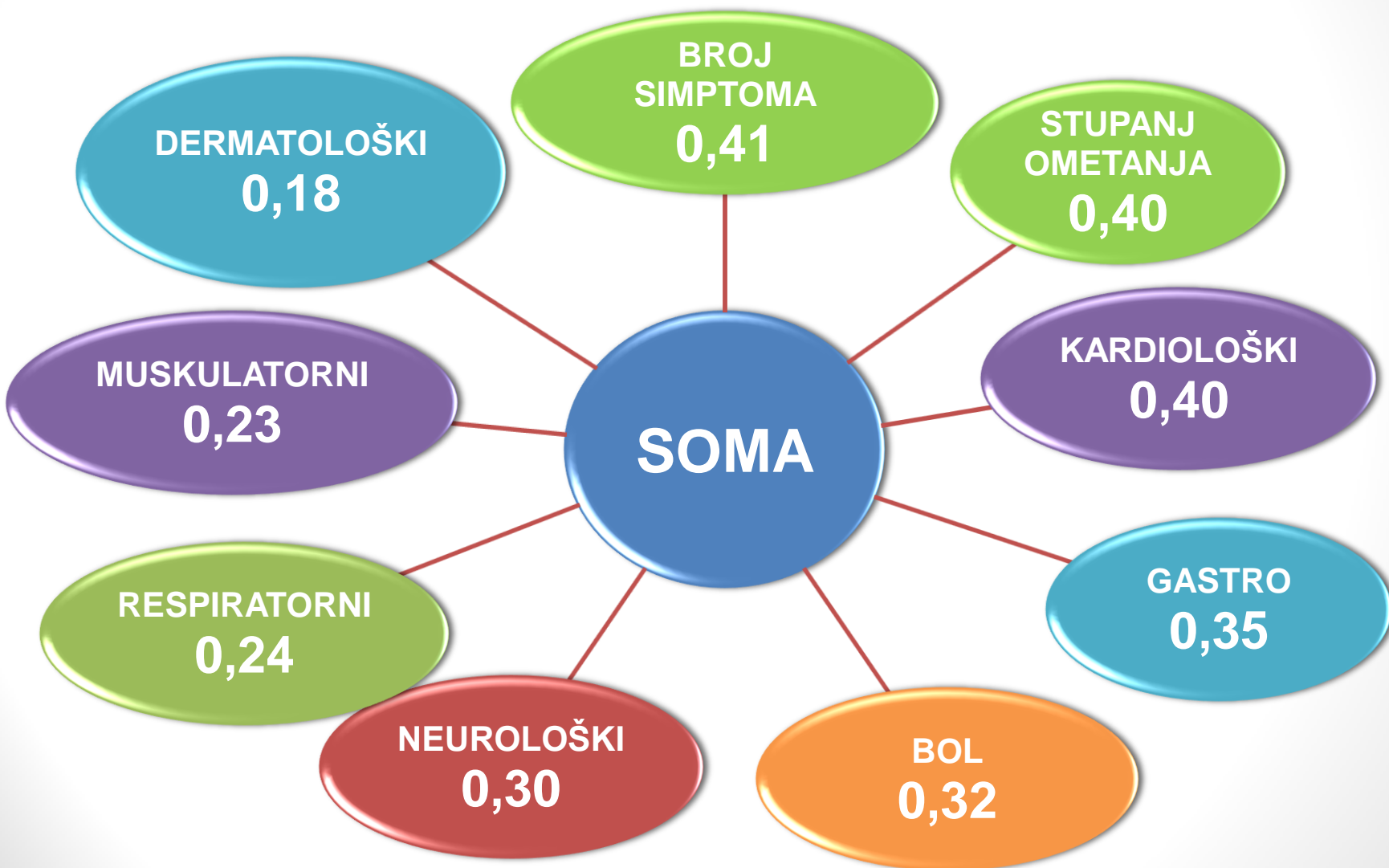
Algoritam samoprocjene tjelesnih simptoma

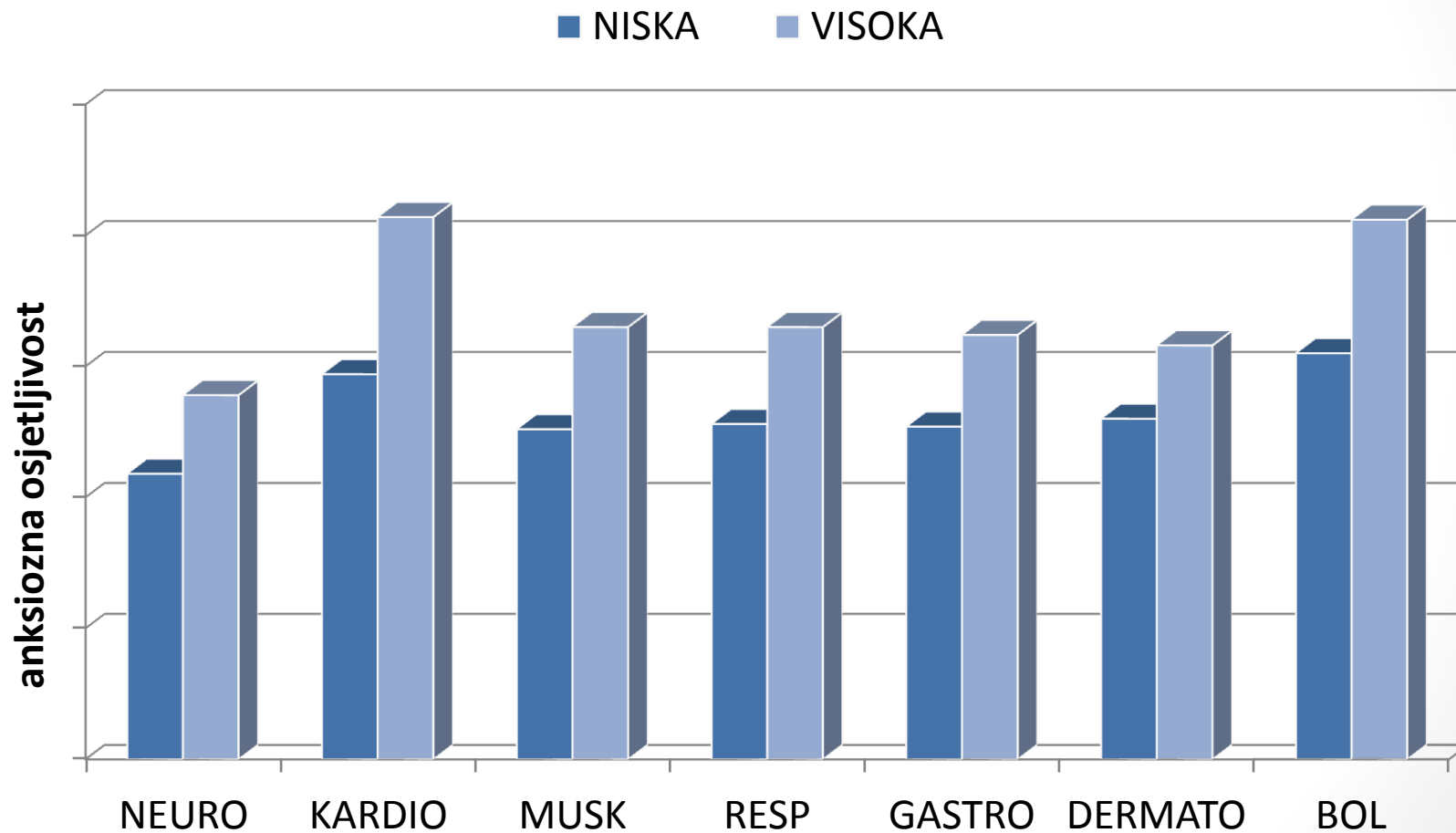
SKALA ANKSIOZNE OSJETLJIVOSTI - SKALA PSIHOSOMATSKIH SIMPOTMA

SKALA SOMATIZACIJE - SKALA PSIHO-SOMATSKIH SIMPTOMA

AS - PSS učestalost simptoma

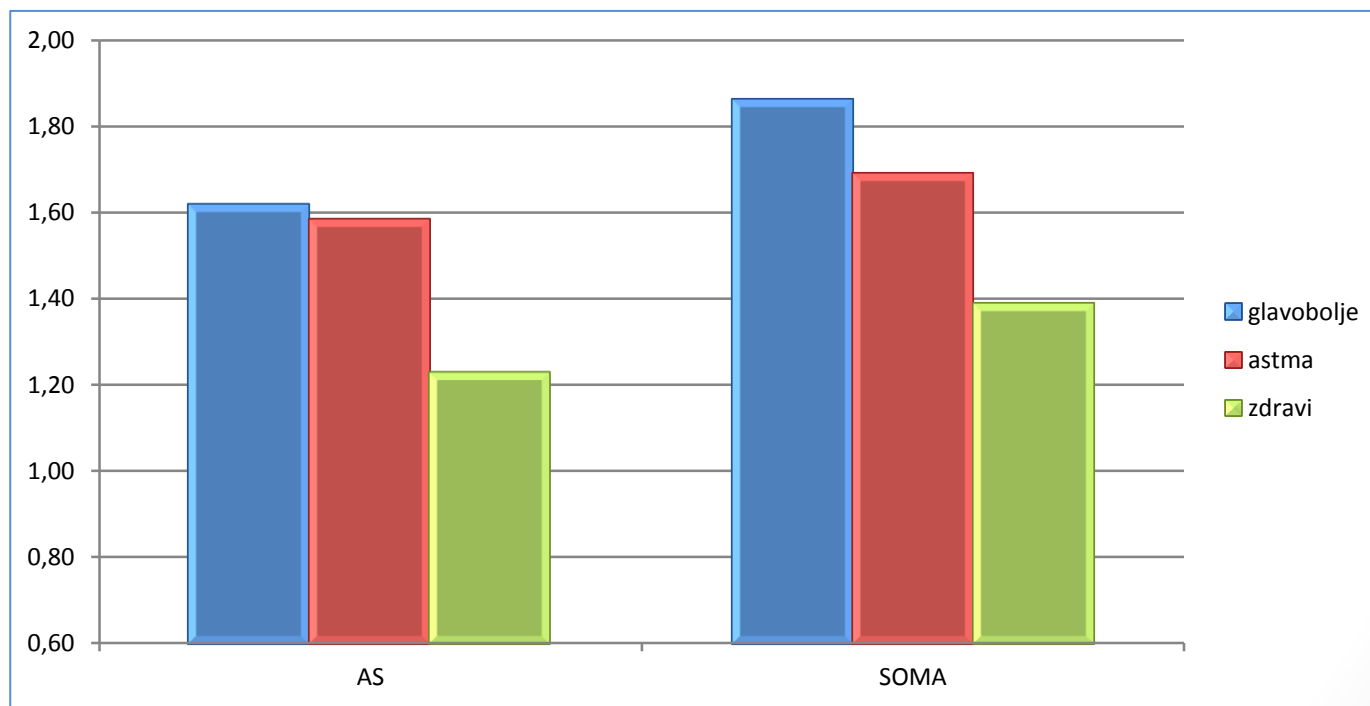
SUO ⇒ SOMA, PSS, AS

SUO	SOMA (N=278)	PSS (N=381)	AS (N=196)
Rješavanje problema	0,28	0,16	
Izbjegavanje	0,38	0,26	0,31
Emocionalna reaktivnost	0,38	0,28	0,35
Podrška-prijatelji	0,25	0,20	
Podrška-obitelj	0,28	0,13	0,20
Kognitivno restrukturiranje	0,39	0,18	0,20
Distrakcija	0,23	0,15	0,17

Razlike u rezultatima na skali AS i SOMA između djece oboljele od glavobolja (N=43), astme (N= 46) i zdrave djece (N=42)

- AS $\Rightarrow F=5,58; p=0,004$

- SOMA $\Rightarrow F=7,04; p=0,001$

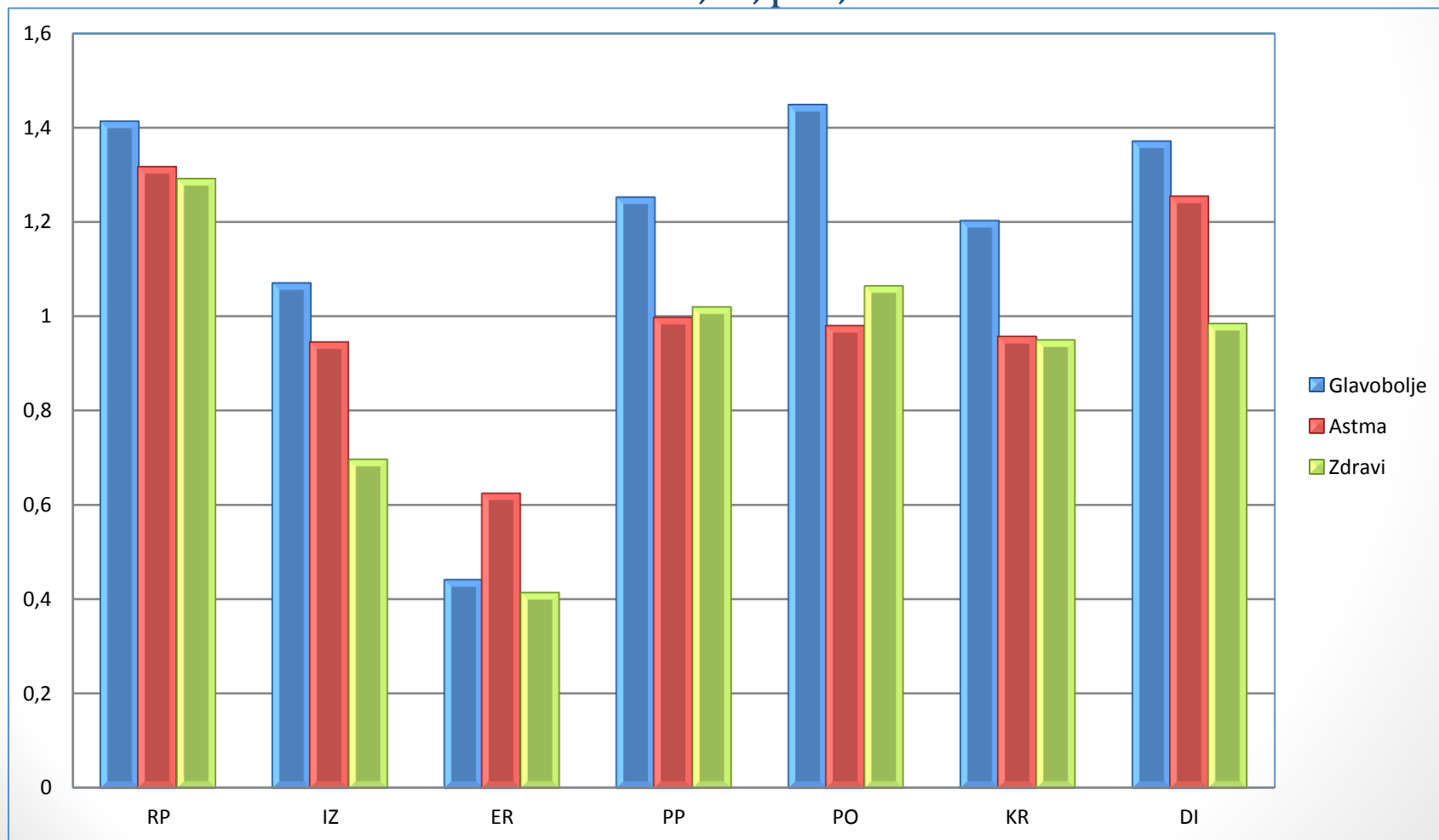

Razlike u rezultatima na skali SUO između djece oboljele od glavobolja (N=43), astme (N= 46) i zdrave djece (N=42)

- IZ $\Rightarrow F=4,92; p=0,008$

- PO $\Rightarrow F=6,27; p=0,002$

- DI $\Rightarrow F=4,43; p=0,013$

HVALA NA PAŽNJI !!!